

III.

Zpráva o nestátních neziskových organizacích (NNO) v procesu integrace ČR do EU a o zajištění zapojení NNO do využívání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU

A. Přípravenost NNO pro zapojení se do politik EU, včetně využívání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU¹

V ČR bylo k 14. březnu 2003 registrováno 55.718 NNO. Největší část (87,4 %), tj. 48.689, tvoří občanská sdružení, avšak významná část z nich zřejmě nevyvíjí aktivní činnost. Kromě samotných občanských sdružení působí ještě dalších 30.160 jejich organizačních jednotek. Zbytek NNO tvoří církevní právnické osoby (8,5 % - 4.712), nadační fondy (1,4 % - 799), obecně prospěšné společnosti (0,9 % - 491) a nadace (1,8 % - Český statistický úřad uvádí 1.027 nadací, přičemž funkčních nadací je 352)².

Nejvíce NNO je soustředěno ve velkých městech, proto největší koncentraci NNO vykazuje kraj Praha a dále Středočeský, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj. Řada z nich se věnuje práci pro celý region nebo pro celou republiku, stejně jako některé nadace. V roce 2002 byla dokončena druhá etapa rozdělování peněz z Nadačního investičního fondu (NIF), který umožnil třiasedmdesáti českým nadacím zvýšit své nadační jmění celkem o 1,3 mld. Kč. Předpokládá se, že v roce 2003/2004 bude rozdělena další částka (cca 215 mil. Kč) získaná z prodeje části zbylých akcií z portfolia NIF. Po převedení všech prostředků budou nadace hospodařit s cca 2,3 mld. Kč nadačního jmění. V závislosti na vývoji ekonomické situace lze očekávat, že z těchto výnosů budou v druhé polovině dekády rozdělovat asi 100 mil. ročně na podporu projektů NNO. I kdyby se podařilo zavést další finanční nástroje (jako např. daňové asignace a charitativní loterie), lze uvažovat o tom, že finanční zdroje budou posíleny o maximálně 400 mil. ročně. Ale i za těchto okolností neziskový sektor jako celek zůstává do značné míry závislý na veřejných rozpočtech a stále se ztenčujících zdrojích od soukromých zahraničních donorů, kteří postupně a nenávratně z ČR a dalších přístupujících a kandidátských zemí odcházejí³.

¹ Zpracováno Petrem Pelclem z Centra pro komunitní práci - Západní Čechy. Materiál prošel diskusí NNO, zapojených do pracovní skupiny pro regionální rozvoj.

² viz Rozbor financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2002, zpracovaný Radou vlády pro NNO, schválený usnesením vlády č. 597/2003.

³ Jako hlavní důvod jejich odchodu je obvykle uváděna skutečnost, že české NNO budou mít přístup k fondům EU, což je velmi zjednodušená logika, když se vezmeme do úvahy "podmíněnost" a složitost přístupu neziskových organizací k fondům EU.

NNO pokrývají široké spektrum služeb od sociální problematiky, jako je pomoc vyloučeným skupinám navracet se zpět do společnosti, přes ochranu kulturního a přírodního dědictví, výchovu dětí a mládeže ve volném čase až např. po cestovní ruch nebo podporu využívání informačních technologií. Je zřejmé, že taková různorodost činností neziskového sektoru je zároveň jeho nejsilnější stránkou i největší slabinou. ČR by se však měla pokusit využít potenciálu, který v sobě NNO skýtají, ve svůj prospěch a umožnit NNO podílet se na rozvoji země, která stále ještě prochází tzv. přechodovým obdobím mezi totalitou a plnohodnotnou příslušností k euro-atlantické civilizaci.

Vyhodnocení 48 projektů financovaných Světovou bankou ukázalo, že existují těsné vazby mezi participativním přístupem k rozvojovým projektům (tzv. community-based development) a dosahováním jejich specifických cílů⁴. Konkrétně byly pozorovány následující dopady: zvýšená efektivita, šetrnější využívání zdrojů, budování vnitřních kapacit místní komunity, posilování místních lidí (příjemců pomoci).

Jedním z klíčových nástrojů, přispívajících k rozvoji ČR, bude po vstupu do EU realizace společné evropské regionální politiky nebo využívání strukturálních fondů EU. Dosavadní zkušenosti však ukazují, že podmínky implementace evropských politik, postupně spoluvytvářené českými orgány při přípravě operačních programů, za současného stavu by neumožnily plné využití potenciálu neziskového sektoru při rozvoji ČR, financovaného z těchto zdrojů (např. stanovisko MF předpokládající zálohové platby při realizaci projektů jako výjimečný způsob financování, což je pro NNO jako kapitálově slabé organizace zásadní překážkou).

Kvality neziskového sektoru v ČR

Strukturální fondy a Fond soudržnosti EU představují pro všechny aktéry v ČR velkou výzvu, ale mohou také znamenat značné ohrožení. Zde je nutné zdůraznit význam projektových partnerství s NNO, jež přispívají k větší přijatelnosti projektů a jsou pro všechny strany přínosná: NNO totiž disponují vzhledem k jiným sektorům společnosti⁵ mnohými kvalitami a komparativními výhodami. Pro NNO je vždy primární řešení problému a nikoliv tvorba zisku jako u podnikatelů, případně splnění uloženého úkolu jako u veřejné správy. NNO proto snáze vyhledávají „mezery“ ve službách, které společnost potřebuje ke svému

---

⁴ Zdroj: Participation in Practice, the Experience of the World Bank and Other Stakeholders; edited by Jennifer Rietbergen-McCracken, World Bank Discussion Papers, Washington D. C. 1996, str. 24 – 25

⁵ Standardně je přijímáno, že společnost (nebo přesněji veřejný život společnosti) se skládá ze tří sektorů: (a) veřejný sektor, orgány veřejné správy; (b) komerční sektor, podniky a podnikatelé; (c) neziskový (někdy rovněž

zdravému fungování. V mnoha ohledech suplují některé funkce veřejné správy, pro níž by poskytování takových služeb bylo neefektivní nebo nedostatečně účinné. NNO jsou obvykle při poskytování takto identifikovaných služeb levnější než subjekty jiného typu, protože nejsou zatěžovány ani nutností dosahovat zisku, ani potřebou udržovat rozsáhlý aparát. NNO jsou při řešení jimi identifikovaných problémů obvykle vedeny snahou o maximálně prospěšný (efektivní) výsledek a nikoliv snahou o dlouhodobé zajištění předmětu činnosti.

NNO jsou neustálým nedostatkem zdrojů nuceny a proto i schopny používat inovativní přístupy k řešení problémů a zapojovat do jeho řešení aktéry z různých stran, což přispívá k budování partnerství na místní úrovni a zvyšuje dlouhodobou udržitelnost místní komunity. Při tom jsou obvykle schopny využívat potenciálu informačních technologií efektivněji než organizace jiného typu. Obvykle jsou také mnohem více přivklé projektovému způsobu myšlení a projektovému způsobu práce, než jak to doposud vykazuje veřejná správa. Přitom jsou tyto dovednosti pro účely čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU klíčovou dovedností. Techniky „Řízení projektového cyklu“ jsou mezi NNO poměrně rozšířeny a stále probíhají další aktivity, které jejich kapacity v tomto ohledu dále zvyšují.

Projekty realizované NNO či v partnerství s nimi jsou obvykle lépe přijímané než od jiných řešitelů, NNO mají totiž tradičně velmi úzkou vazbu na média, a jsou proto své projekty schopny náležitě medializovat a přitáhnout k nim pozornost veřejnosti. Kvalitní vazby na média a na neorganizovanou veřejnost umožňují NNO vtahovat lidi do řešení společenských problémů. Prostřednictvím práce s dobrovolníky jsou schopny dále snižovat jednotkovou cenu poskytovaných výstupů za současného zvyšování jejich dlouhodobé udržitelnosti (výstupy jsou "vlastnictvím" místní komunity, která je ochotna se podílet na jejich udržování).

Slabé stránky a ohrožení NNO vzhledem k regionální politice EU

V ČR bohužel neziskový sektor není tak silný jako v rozvinutých demokraciích typu Velké Británie, zemí Beneluxu nebo skandinávských států⁶, a proto není jeho podíl na tvorbě HDP nebo na tvorbě jiných makroekonomických ukazatelů tak velký jako v rozvinutých státech EU. Tato skutečnost má celou řadu příčin, jednu však považujeme za nejdůležitější:

---

třetí) sektor, nestátní neziskové organizace. V každé zdravě fungující společnosti by měly tyto sektory spolupracovat na rovnoprávné bázi.

⁶ Např. v EU sociální ekonomie vytváří 10 % HDP, "zaměstnává" 10 % pracovní síly (bez dobrovolníků 6,9 %), v tomto sektoru se pohybuje 900.000 subjektů. V ČR je podíl sektoru sociální ekonomie 5 % (bez dobrovolníků

NNO v ČR jsou kapitálově a administrativně slabé. Veřejné zdroje u nás pokrývají jen menšinu (cca 39 %) příjmů neziskového sektoru, přičemž např. ve Francii, v Německu nebo v Nizozemí ve financování neziskového sektoru převládají veřejné zdroje. Systém financování NNO z veřejných zdrojů je v ČR navíc příliš centralizovaný, málo průhledný a prostředky poskytuje jen krátkodobě⁷.

Ačkoli se podpora veřejných rozpočtů každým rokem mírně zvyšuje, nestačí pokrýt náklady všech životaschopných projektů NNO. Při současné nerozvinutosti podnikového a individuálního dárcovství, nevyužitím potenciálu dalších nástrojů (např. daňových asignací a loterií) a při omezených možnostech českých nadací je pocíťován vážný nedostatek finančních prostředků na rozvoj sektoru⁸. Problémem také zůstává, že veřejné rozpočty poskytují dotace převážně na jeden rok, takže není zajištěno, aby dlouhodobější projekt mohl být úspěšně dokončen. Zadávání veřejných zakázek podle zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, používá stát i územní samosprávy při podpoře NNO zatím v minimální míře.

Díky své kapitálové slabosti nedisponují české NNO nejen zdroji potřebnými pro kofinancování projektů v rámci politik EU, ale především zdroji pro aktuální profinancování realizace projektu. Platby na realizaci projektu financovaného ze strukturálních fondů EU jsou totiž prováděny až zpětně a česká "Metodika finančních toků a kontroly strukturálních fondů a Fondu soudržnosti", přijatá usnesením vlády č. 678/2003, uvádí, že "ve výjimečných případech může platební orgán schválit použití platby na účet pro financování nákladů projektu před uskutečněním výdaje Konečným uživatelem (záloha Konečnému uživateli); o poskytnutí zálohy žádá příslušný řídicí orgán", přičemž není zřejmé, zda v případě NNO bude toto opatření používáno zpravidla či výjimečně.

Tato metodika MF, která byla schválena usnesením vlády č. 678 ze dne 9. července 2003, předpokládá zálohy na realizaci projektu maximálně ve výši českého kofinancování projektu, tj. 24 % nákladů projektu, což je v případě projektů realizovaných NNO považováno za naprosto likvidační.

2,9 %). V EU se 28 % občanů věnuje dobrovolné práci. (zdroj: Sborník konference Enlarging the Social Economy, Praha (24. - 25. října 2002). Viz <http://www.cecop.org/praha2002/>).

⁷ Potůček, M., a kol.: Vize rozvoje ČR do roku 2015, Centrum pro sociální a ekonomické strategie, FSV UK, Praha, str. 68.

⁸ V roce 2000 například poskytl stát neziskovému sektoru 3,1 mld. Kč, což je asi o 600 mil. Kč více, než v roce 1999, a zhruba stejně jako v roce 1998. 77 % z této částky získala občanská sdružení, 17 % účelová zařízení církví a 6 % obecně prospěšné společnosti. Nejvíce finančních prostředků bylo věnováno na rozvoj sportu a tělovýchovy (36 %) a podporu sociálních služeb (24 %). Následuje ochrana zdraví (11 %), péče o problémové skupiny obyvatel (11 %) a rozvoj kultury (10 %), dále pak ochrana práv menšin (4 %) a ochrana životního prostředí (2 %). (zdroj: Rozbor financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2000, Rada vlády pro NNO - schváleno usnesením vlády č. 621/2001).

Financování projektů NNO je dosud vesměs zajišťováno buď veřejnými rozpočty (tedy poněkud nepružným mechanismem), nebo soukromými zdroji a závisí tedy na donorských prioritách, které se rychle mění a často podléhají módním trendům. Zatím nelze předpokládat, že by velcí zahraniční soukromí dárci (nadace) byli v posledních fázích jejich přítomnosti ve střední Evropě připraveni na dofinancování projektů ze strukturálních fondů EU. České nadace jsou na dofinancování projektů předpokládaného rozsahu (až na několik výjimek) kapitálově příliš slabé.

V souvislosti s nastíněnými slabinami českého neziskového sektoru a zároveň vzhledem k možnostem jeho zapojení do politik EU hrozí, že české NNO nebudou po vstupu ČR do EU konkurenceschopné vedle NNO ze stávajících členských zemí. Lze si představit jako jeden z možných dopadů této situace, že část jejich činnosti bude převzata zahraničními NNO. Pokud by se české NNO neodkázaly do těchto procesů zapojit, nebude veřejnost jejich činnost vnímat jako společensky přínosnou a princip partnerství bude (především na místní úrovni) vnímán jako pouhá formalita bez vážnějších vlivů na ekonomickou a sociální udržitelnost české společnosti.

V západních zemích mají NNO často úzké vztahy s veřejným sektorem díky dlouhé historii soukromých iniciativ a zapojení privátních organizací do veřejných aktivit. Tyto NNO nepatří přímo veřejné správě, ale někdy mohou plnit její úkoly a jsou dotovány a kontrolovány orgány veřejné správy⁹. ČR se zatím takové praxi učí. Už předvstupní pomoc EU hrála ústřední roli v tomto vývoji. Tyto programy přispěly ke zlepšení vztahů mezi různými správními úrovněmi a k vytvoření rámce pro strategické plánování. Nicméně dopad těchto programů na širší partnerství zahrnující NNO, soukromý a veřejný sektor v projektech byl nevýznamný¹⁰. Je otázkou, zda se tato situace změní po vstupu ČR do EU tak, jak vyžadují evropské programy.

---

⁹ Viz MÍSTNÍ PARTNERSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ, Společnost v přeměně: Obnovování partnerství, *Filip De Rynck, Oddělení obchodu a veřejné správy, Ghent University College, Belgie, OECD 2001*

¹⁰ Viz MÍSTNÍ PARTNERSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ, Společnost v přeměně: Obnovování partnerství, *Filip De Rynck, Oddělení obchodu a veřejné správy, Ghent University College, Belgie, OECD 2001*

B. Připravenost operačních programů k zapojení NNO do využívání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU¹¹

Výbor Rady vlády pro NNO pro spolupráci s EU, ale i různé sítě či struktury neziskového sektoru již řadu měsíců usilovně jednají s jednotlivými řídicími orgány o podobě operačních programů i programových doplňků, aby v nich byly zapracovány podmínky, které i NNO umožní stát se příjemci pomoci ze strukturálních fondů. Toto úsilí má své výsledky - řídicí orgány v mnoha případech (např. globální granty v OP Rozvoj lidských zdrojů a JPD pro Cíl 3, obsazování monitorovacích výborů na doporučení Rady vlády pro NNO, možnost zálohových plateb pro Konečné uživatele apod.) pamatovaly i na NNO při stanovení podmínek čerpání. Níže uvedené skutečnosti (ve struktuře dotazníku, který byl zaslán řídicím orgánům operačních programů, které předpokládají účast NNO) odrážejí nejen to, co bylo ve prospěch NNO vykonáno, ale také to, co doposud v dokumentaci k využívání strukturálních fondů jejich účasti brání a co se snaží pomoci vyřešit návrh usnesení k této zprávě.

1. Stav přípravy programové dokumentace pro čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů

1.1. Společný regionální operační program (SROP) - Řídicí orgán MMR

SROP byl dne 16. dubna 2003 spolu s Programovým doplňkem předložen Evropské komisi, ta jej v květnu 2003 přijala. Bylo ukončeno vyjednávání o Národním rozvojovém plánu a byly dohodnuty všechny náležitosti k přípravě Rámce podpory společenství. Bylo zahájeno vyjednávání o SROP. Předpokládá se, že bude uzavřeno do konce roku 2003. Poté bude finální verze SROP i jeho Programového dodatku připravena - očekává se, že se tak stane v průběhu prvního čtvrtletí 2004. Již byla zahájena i příprava Operačního manuálu SROP a pokynů pro žadatele - jejich dokončení se plánuje v průběhu čtvrtého čtvrtletí 2003.

1.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů - Řídicí orgán MPSV

Tento operační program byl počátkem března 2003 v rámci předání Národního rozvojového plánu (NRP) postoupen spolu s pracovní verzí Programového dodatku Evropské komisi. V současné době je dopracováván podle doporučení Evropské komise o snížení počtu opatření v prioritách č. 3 a č. 4. Dopracovává se implementační struktura tohoto operačního programu. Po ukončení vyjednávání o NRP začala vyjednávání o Operačním programu Rozvoj lidských zdrojů. Operační manuál je ve stádiu přípravy a všechny dokumenty budou

---

¹¹ Tato část byla připravena z podkladů řídicích orgánů jednotlivých operačních programů, a to ve struktuře

dopracovány v průběhu druhého pololetí roku 2003 tak, aby v prvním čtvrtletí příštího roku mohly být auditovány Platebním orgánem.

1.3. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství - Řídící orgán MZe

Tento operační program spolu s Programovým dodatkem byl předložen Evropské komisi dne 4. března 2003 a v květnu téhož roku byl přijat Evropskou komisí k projednávání jeho obsahu. MZe nyní zpracovává operační manuál a pro žadatele budou připravena Pravidla a kritéria přijatelnosti, včetně pokynů k předkládání žádostí o podporu. V současné době jsou dokončovány (postupy administrace budou podobné jako u předvstupního programu SAPARD).

1.4. Operační program Infrastruktura - Řídící orgán MŽP

Tento operační program byl zaslán v březnu roku 2003 Evropské komisi společně s pracovní verzí Programového dodatku. Oba dokumenty budou dopracovány podle výsledků právě zahájených vyjednávání s Evropskou komisí. Operační manuál bude dopracován do konce roku 2003. Je připravena obecná část žádosti o finanční podporu ze strukturálních fondů EU.

1.5. Jednotný programový dokument pro Cíl 2 regionu soudržnosti Hl. m. Praha (JPD 2) - Řídící orgán MMR

Programový doplněk ve druhé verzi byl zaslán Evropské komisi - DG Regio. Rozpracované jsou metodické pokyny pro řízení a implementaci programu.

1.6. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu soudržnosti Hl. m. Praha (JPD 3) – Řídící orgán MPSV

V březnu letošního roku byl JPD 3 předán Evropské komisi. Vyjednávání o tomto programu začala souběžně s vyjednáváním o Operačním programu Rozvoj lidských zdrojů. Je připravován Operační manuál. Očekává se, že všechny dokumenty budou dokončeny do konce roku 2003.

1.7. Iniciativa Společenství Interreg IIIA - Řídící orgán MMR

Programový dokument pro tento komunitární program nebyl dosud dokončen. V současné době proběhlo na všech pěti hranicích jednání pracovních skupin Task Force, sestavených pro přípravu ČR na tento program (jednalo se o otázkách alokace prostředků z EU v rámci území NUTS III, rozdělení finančních prostředků na jednotlivé roky a priority a o implementaci programu). Kompetenční vztahy mezi orgány na jednotlivých hranicích budou upravovat bilaterální smlouvy, tzv. memoranda o porozumění. První návrhy programových dokumentů budou zaslány Evropské komisi do konce září 2003.

1.8. Iniciativa Společenství EQUAL-CIP - Řídící orgán MPSV

Příprava programového dokumentu Iniciativy Společenství EQUAL-CIP byla s ohledem na zvláštní harmonogram, stanovený Evropskou komisí, zahájena později než příprava operačních programů pro Evropský sociální fond. Termín předložení tohoto dokumentu je stanoven na září 2003 a jeho konečné schválení Evropskou komisí je očekáváno nejdříve v květnu 2004. Byl však již připraven návrh kapitoly tohoto dokumentu, zabývající se problematikou implementace, včetně popisu technické asistence a také byly vybrány tematické oblasti, jimž se bude EQUAL-CIP věnovat.

2. Naplňování principu partnerství se zástupci NNO

2.1. Společný regionální operační program

SROP i jeho Programový doplněk byl pravidelně projednáván se zástupci NNO. Ti byli určeni v dohodě s Radou vlády pro nestátní neziskové organizace (konkrétně její tehdejší pracovní skupinou pro regionální rozvoj). Zastoupení NNO se týkalo jak projednávání celkových dokumentů, tak i jednotlivých priorit. MMR připomíná, že je obtížné prokazovat legitimitu zastoupení NNO, protože neexistuje celostátní struktura NNO, která by své zástupce do těchto procesů delegovala.

2.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Zástupci NNO jsou již zastoupeni v existujícím monitorovacím výboru, který dohlíží na přípravu všech tří programových dokumentů pro Evropský sociální fond, totiž Rozvoj lidských zdrojů, JPD 3 i pro Iniciativu EQUAL-CIP. Zástupce NNO je dále členem pracovní skupiny programování operačního programu, NNO se vyjadřovaly k tomuto operačnímu programu i v rámci procedury SEA.

Řídící orgán upozorňuje, že určitým problémem ve spolupráci s neziskovým sektorem je obtížnost získání jednoho zástupce, který by reprezentoval nikoliv svoji NNO, ale celý neziskový sektor, a byl schopen předávat informace do neziskového sektoru a předkládat jeho koordinovaná stanoviska. Řídící orgán proto vítá iniciativu Rady vlády NNO, která přispěje k zajištění nominace vhodného zástupce. Za slabé stránky spolupráce s neziskovým sektorem považuje řídicí orgán příliš zúžené vidění vlastní problematiky s nedostatečným zohledněním širších souvislostí. To se projevuje jako snaha NNO o vytváření vlastních opatření pouze pro NNO. Tyto problémy by mohl řešit vznik střešního subjektu, který by zastupovat neziskový sektor jako určitý celek. Řídící orgán však velmi kladně hodnotí iniciativu a aktivitu ze strany NNO, které se snaží získávat informace a šířit je ve svém prostředí mnohem aktivněji než ostatní potencionální skupiny žadatelů.

2.3. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Podle podkladů MZe byli někteří zástupci NNO členy Přípravného výboru pro příslušný operační program a vybrané NNO byly také připomínkovým místem k jeho rozhodující verzi. Řídící orgán předpokládá, že NNO budou mít své zástupce v monitorovacím výboru pro Evropský zemědělský orientační a záruční fond (Rada vlády pro NNO doporučila ministru zemědělství zástupce NNO).

2.4. Operační program Infrastruktura

Zástupci NNO se podíleli svými připomínkami na původních programových dokumentech SOP Životní prostředí a SOP Doprava, které prošly procedurou SEA. Ty byly výchozím materiálem pro Operační program Infrastruktura. Dne 27. března 2003 uspořádalo Centrum pro komunitní práci Střední Morava seminář pro zástupce NNO, kde je řídicí orgán seznámil s novým operačním programem. Řídící orgán se spoluprací se zástupci NNO i nadále počítá a hodnotí ji jako dobrou.

2.5. Jednotný programový dokument pro Cíl 2 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

Od počátku přípravy tohoto programového dokumentu byly do řídicích struktur programu přizváni i zástupci pražských NNO. Rada Hl. m. Prahy zřídila v roce 2001 komisi, kterou pověřila přípravou JPD 2 a koordinací přípravy JPD 3, jehož řídicím orgánem je MPSV. V uvedené komisi byly také zastoupeny regionální NNO. MMR připomíná, že při hledání zástupců NNO působí problémy různost zájmového zaměření a roztříštěnost

neziskového sektoru zejména tam, kde je nutné jeho zastoupení jako celku. Hl. m. Praha však zvláště oceňuje zástupkyni NNO, reprezentující sociálně orientované organizace.

2.6. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

Zástupce NNO je členem již existujícího monitorovacího výboru, který dohlíží i na přípravu JPD 3. Zástupce NNO je dále členem pracovní podskupiny pro přípravu JPD 3.

2.7. Iniciativa Společenství Interreg IIIA

V rámci programu Phare CBC (předchůdci Interregu) byly do přípravy projektové dokumentace zapojeny v pozicích NNO euroregiony. Ty projednávaly projektové návrhy v programových komisích a v bilaterálních Společných kooperačních výborech. Pro Iniciativu Interreg IIIA se navrhuje, aby euroregiony byly prvním informačním místem pro potenciaální žadatele o podporu. Spolu s kraji budou euroregiony začleněny v doprovodných a řídicích výborech. Kromě zapojení euroregionů se v budoucnu bude rozvíjet spolupráce s dalšími NNO na úrovni krajů. Problémem komplikujícím spolupráci ve větším rozsahu je stále značná netransparentnost určitých typů NNO. Přesto z potřeby poskytnout informace neziskovému sektoru byl v dubnu 2003 uskutečněn seminář o Iniciativě Interreg IIIA.

2.8. Iniciativa Společenství EQUAL-CIP

Zástupce NNO je členem již existujícího monitorovacího výboru, který dohlíží i na přípravu programového dokumentu Iniciativy Společenství EQUAL-CIP.

3. Možnost zapojení NNO do čerpání finančních prostředků

3.1. Společný regionální operační program

Projekty NNO mohou být zapojeny do následujících opatření: 2.2 "Rozvoj informačních a komunikačních technologií v regionech", 3.1 "Infrastruktura pro rozvoj lidských zdrojů v regionech", 3.2 "Podpora sociální integrace v regionech", 4.1 "Služby pro cestovní ruch", 4.2 "Infrastruktura cestovního ruchu, 5.1 "Technická pomoc pro SROP".

3.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů

V tomto operačním programu jsou možnosti zapojení NNO velmi široké, a to v roli poskytovatelů služeb v oblasti zaměstnanosti, v sociální oblasti a v oblasti vzdělávací. Na podporu vnitřních kapacit těchto NNO je určen v Operačním programu Rozvoj lidských

zdrojů globální grant, který umožní zkvalitnit řízení jednotlivých malých NNO a dále grantové schéma pro vzdělávání pracovníků v sociálních službách a k zavádění standardů sociálních služeb a jejich hodnocení.

3.3. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

V rámci Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství mohou NNO získat finální prostředky v rámci podopatření 1.4.4 "Rozvoj venkova" (LEADER +).

3.4. Operační program Infrastruktura

Zapojení NNO lze očekávat v prioritě 3 "Zlepšování environmentální infrastruktury" - jde zejména o opatření 3.1 "Obnova environmentálních funkcí území" a opatření 3.4 "Nakládání s odpady a odstraňování starých zátěží".

3.5. Jednotný programový dokument pro Cíl 2 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

JPD 2 je převážně investičním programem, proto možnost pro přímé zapojení NNO je omezená. Účast NNO se předpokládá v prioritě 2 "Zabezpečení konkurenceschopnosti a prosperity města", a to v opatřeních "Partnerství veřejného, soukromého a neziskového sektoru, vědy a výzkumu", opatření "Podpora malého a středního podnikání; příznivé podnikatelské prostředí" a opatření "Rozvoj strategických služeb na podporu informační společnosti v Praze".

3.6. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

JPD 3 dává řadu možností pro zapojení NNO, a to zejména jako poskytovatelů služeb v sociální a vzdělávací oblasti a v oblasti zaměstnanosti. Také tento programový dokument předpokládá existenci globálního grantu, který bude použit na budování vnitřních kapacit NNO, působících v uvedených oblastech. I tento program obsahuje grantové schéma na vzdělávání pracovníků sociálních služeb a zavádění standardů jejich kvality.

3.7. Iniciativa Společenství Interreg IIIA

Zapojení NNO se předpokládá do některých priorit, např. v rámci hospodářského rozvoje, a to zejména při podpoře cestovního ruchu, dále v podpoře životního prostředí a rozvoje území. Zapojení NNO se předpokládá především v rámci priority "Lidské zdroje a sítě". Uvedené priority však budou realizovány pouze na některých pohraničních územích.

3.8. Iniciativa Společenství EQUAL-CIP

V Iniciativě Společenství EQUAL-CIP je předpokládáno zapojení NNO, a to formou participace na realizaci projektů v rámci tzv. "Rozvojových partnerství".

4. Implementační schéma a finanční plán

4.1. Společný regionální operační program

Řídícím orgánem programu je MMR, zprostředkujícím subjektem jsou regionální rady - obsluhované sekretariáty regionálních rad (fáze výběru projektu) a Centrum pro regionální rozvoj (fáze realizace projektů a programů). Koneční příjemci pomoci předkládají průběžně (patrně čtvrtletně) žádosti o proplacení regionální pobočky Centra pro regionální rozvoj, jejich žádost pak ověřuje řídicí orgán a proplacení provede platební jednotka MMR. Jako koneční příjemci jsou NNO navrženy u opatření 3.1 "Infrastruktura pro rozvoj lidských zdrojů v regionech", opatření. Jako příjemci pomoci jsou NNO navrženy v opatření 3.2 "Podpora sociální integrace v regionech" (konečnými příjemci budou kraje) a 4.1 "Služby pro cestovní ruch" (konečnými příjemci bude MMR a kraje).

MMR předpokládá, že až 75 % uznatelných nákladů projektu bude uhrazeno ze strukturálních fondů ES. Podíl ČR (25 % či více) bude hrazen u některých opatření z rozpočtové kapitoly MMR, u některých opatření z rozpočtů krajů nebo z rozpočtů obcí. Předpokládá se zhruba 10%-ní spolufinancování ze strany NNO. Žádný z žadatelů o podporu nebude žádným způsobem zvýhodněn.

4.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Jak vyplývá z aktuální verze programového dodatku k tomuto operačnímu programu, NNO jsou navrženy jako Koneční příjemci, resp. příjemci pomoci ve všech opatřeních (s výjimkou opatření 3.2).

Spolufinancování pro jednotlivá opatření je zajištěno na národní úrovni. Výše podílu spolufinancování pro NNO bude teprve stanovena. Na MMR vzniká v současné době metodika, z jakých zdrojů bude moci být zajišťováno soukromé spolufinancování. Podíl finančního čerpání NNO závisí na následujících faktorech (vyjma globálního grantu): na postavení NNO v rámci přerozdělování finančních prostředků (dle současného nastavení finančních toků mohou být NNO Konečnými příjemci pouze v případě, že jsou též současně příjemci pomoci), na množství předložených projektů a jejich kvalitě a na aktivitě soukromého sektoru.

4.3. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Spolufinancování projektů je zajištěno ze státního rozpočtu. V rozpočtové kapitole MZe budou na spolufinancování projektů vyčleněny finanční prostředky, které budou Konečnému příjemci vyplaceny současně s finančními prostředky z evropských zdrojů. MZe průběžně připravuje materiál pracovně nazvaný "Finanční toky a operační manuál", kde bude popsáno, jakým způsobem proběhne platba na účet Konečného příjemce. Tento materiál bude dokončen zhruba do konce září 2003.

4.4. Operační program Infrastruktura

Program řídí MŽP a v oblasti dopravy deleguje své pravomoci na MD. Implementaci programu stanoví řídicí výbor, který má 10 členů a jedním z nich je zástupce NNO. Zprostředkujícím subjektem pro implementaci bude Státní fond životního prostředí, na který MŽP deleguje část svých pravomocí. Zprostředkujícím subjektem pro implementaci OP Infrastruktura, sektor doprava (Priorita 1 a Priorita 2) je Odbor mezinárodních vztahů a EU MD. Zprostředkující subjekty budou provádět běžné operativní řízení operačního programu a řídit implementační proces (stanovení termínu pro podávání žádostí, koordinace přípravy projektů, hodnocení projektů, zajištění části národního podílu spolufinancování, kontrola apod.). Zprostředkující subjekty budou uzavírat dohodu s Konečným příjemcem o financování projektu. Funkci platební jednotky bude také vykonávat Státní fond životního prostředí a Odbor financí a ekonomiky MD. Operační program Infrastruktura bude financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj, spolufinancování bude zajišťováno podle jednotlivých priorit ze státního rozpočtu, z rozpočtu obcí, Státního fondu životního prostředí a Státního fondu dopravní infrastruktury.

4.5. Jednotný programový dokument pro Cíl 2 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

Na spolufinancování projektů budou participovat také NNO ale v současné době dosud není procento spolufinancování stanoveno.

4.6. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

V rámci tohoto programu je počítáno s NNO jako s Konečnými příjemci téměř ve všech opatřeních (vyjma těch, které jsou určeny podnikatelům). Jde zejména o opatření 1.1 "Rozšíření a zvýšení adresnosti aktivní politiky zaměstnanosti", opatření 2.1 "Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí", opatření 3.1 "Rozvoj počátečního vzdělávání jako základu celoživotního učení z hlediska potřeb trhu práce

a ekonomiky znalostí“, opatření 3.2 "Rozvoj dalšího vzdělávání", opatření 4.2 "Spolupráce výzkumných a vývojových pracovišť s podnikatelskou sférou, podpora inovací" a opatření 5.1 "Sladění rodinného a pracovního života".

V rámci JPD 3 se na národním spolufinancování podílí MPSV a Hl. m. Praha. Podíl spolufinancování Konečného příjemce pomoci, tedy i NNO, bude v programu povinný, ale jeho výše bude teprve stanovena.

4.7. Iniciativa Společenství Interreg IIIA

Programový dokument není dosud připraven, v současnosti se uvažuje o zapojení euroregionů jako informačních míst pro žadatele.

V případě, že žadatelem o podporu bude NNO, bude v rámci Iniciativy Interreg IIIA možné ze zdrojů EU financovat 75 % celkových nákladů na projekt. Zbýlých 25 % budou tvořit národní zdroje - státní rozpočet a regionální zdroje (rozpočty krajů).

4.8. Iniciativa Společenství EQUAL-CIP

U tohoto programu, kde se finanční rámec bude během dokončování CIP připravovat, se předpokládá spolufinancování ze strany MPSV.

5. Vyhlášení tendrů / grantových schémat, technická pomoc při přípravě projektů, hodnocení projektů a platební mechanismus

5.1. Společný regionální operační program

První výzva k přijetí žádostí o podporu bude vyhlášena poté, až bude program rozhodnutím Evropské komise schválen (to znamená po prvním květnu 2004). Prostředky technické pomoci jsou určeny na podporu řídicímu orgánu a dále budou směřovány pro vybrané poradenské firmy. Předpokládá se dvojí okruh hodnotících kritérií. Prvním jsou tzv. hlavní kritéria, společná pro všechna opatření (včetně kritéria partnerství, které bude zkoumat i zapojení NNO), druhým jsou specifická kritéria, odlišná podle jednotlivých opatření.

Podle Metodiky finančních toků a kontroly Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti (schváleno usnesením vlády č. 678 dne 9. července 2003) budou Koneční příjemci předkládat žádosti o proplacení (patrně čtvrtletně) pobožce Centra pro regionální rozvoj. Ta je předá řídicímu orgánu, který žádost postoupí platební jednotce MMR. Ta proplatí příslušnou částku Konečnému příjemci do 60 dnů od podání žádosti. Ve zmíněné Metodice finančních toků se

uvádí "ve výjimečných případech může platební orgán schválit použití platby na účet pro financování nákladů projektu před uskutečněním výdaje Konečným uživatelem (záloha Konečnému uživateli); o poskytnutí zálohy žádá příslušný řídicí orgán". O tom, zda tuto výjimku bude možno použít pro NNO, se bude vyjednávat.

5.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů

První výzva se předpokládá nejdříve v druhém čtvrtletí roku 2004, a to v závislosti na stavu projednávání programových dokumentů. Technická pomoc je určena řídicímu orgánu. Z prostředků programu lze v rámci technické pomoci financovat informační akce, propagační a inspirační materiály a poradenství pro předkladatele při přípravě žádostí (vyjma samotného zpracování projektu).

Hodnotící kritéria projektů budou specifikována v rámci operačního manuálu, prodiskutována s partnery a předložena nově ustavenému monitorovacímu výboru. V zásadě budou postihovat následující okruhy: relevanci obsahu projektu, navrženou metodiku realizace projektu, soulad s politikami společenství, kvalitu a dostatečnost realizačního týmu a rozpočet projektu. Žádné typy žadatelů nebudou zvýhodňovány a hodnotící systém bude posuzovat pouze kvalitu návrhu.

Platební mechanismus je v současné době projednáván. MPSV vedlo intenzivní jednání s MF o umožnění zálohových plateb, na základě kterého byla tato možnost zahrnuta do Metodiky finančních toků, avšak pouze ve výjimečných a zdůvodněných případech. Řídicí orgán však vyjadřuje odhodlání vést jednání s MF v tom smyslu, že v souladu s praxí v zemích EU bude poskytování záloh pro projekty Evropského sociálního fondu spíše pravidlem a výjimečné bude pouze v případě, kdy Konečným příjemcem bude podnikatelský subjekt.

5.3. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

První výzva k předkládání projektů bude na přelomu roku 2003/2004 - přesný termín bude stanoven v závislosti na dokončení negociací a předběžném schválení operačního programu. Technická pomoc je druhou prioritou a Konečným příjemcem je řídicí orgán - tj. MZe. Příjemcem dotace pak mohou být subjekty zajišťující školící a vzdělávací služby v rámci technické pomoci (nepředpokládá se, že to budou NNO). Při hodnocení projektů budou použita zvláštní kritéria výběru, která jsou obsažena v operačním programu. Pro žádné skupiny příjemců nebudou uplatňována žádná zvýhodnění (s výjimkou podpory pro mladé začínající zemědělce v rámci opatření 1.1.1). Zálohování projektů nebude prováděno.

5.4. Operační program Infrastruktura

O termínu výzev k podání žádosti o podporu rozhodne řídicí výbor operačního programu - jeho ustavující zasedání se konalo dne 19. června 2003. Se systémem grantových schémat se v tomto operačním programu nepočítá. Technická pomoc je určena řídicímu orgánu a člení se do dvou částí: na výdaje na řízení, realizaci, monitorování a kontrolu operací a na ostatní výdaje na technickou pomoc. MŽP neuvádí, zda ve druhé oblasti technické pomoci počítá se zapojením NNO.

Projekty budou předkládány Konečnými příjemci v termínech určených Státním fondem životního prostředí a Zprostředkujícím subjektem na MD, které projekty posoudí, zanesou jejich data do monitorovacího systému a navrhnou vyřazení nezpůsobilých projektů. Projekty, které budou podmíněčně přijaty, budou posouzeny podle stanovených kritérií. Oba Zprostředkující subjekty připraví souhrnný návrh výběru projektů a předloží jej řídicímu výboru. Řídicí výbor doporučí řídicímu orgánu vybrané projekty ke schválení. Kritéria výběru budou přizpůsobena zaměření projektu, budou posuzovány ekonomičnost řešení, zajištění spolufinancování, vyhodnocení z hlediska rovnosti šancí a naplňování principu partnerství. Konečným příjemcem z hlediska tohoto operačního programu mohou být i NNO.

5.5. Jednotný programový dokument pro Cíl 2 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

Vyhlášení výzvy k předkládání žádostí se předpokládá v závislosti na schválení programu Evropskou komisí v prvním pololetí roku 2004. Technická pomoc se dělí na dvě části, tj. tvoří ji výdaje na přímé řízení programu a náklady na technickou podporu. Tyto finanční prostředky budou využity na přípravu, realizaci, monitorování a hodnocení programu, včetně vydávání informací pro veřejnost. Mezi Konečnými příjemci technické pomoci jsou zahrnuti i NNO. Kritéria výběru projektů jsou společná pro všechna opatření. Prvním z kritérií je "Struktura financování" - žádosti prokáží, že jsou využity všechny dostupné možnosti spolufinancování. V tomto kritériu musí být zahrnuto i spolufinancování NNO jako Konečným příjemcem pomoci. Dalším kritériem je "Partnerství".

Projekt může být proplacen ze strukturálních fondů až na konci realizace. Není možné zálohování ze strany EU, ale rýsuje se určitá možnost profinancovat projekt v průběhu realizace z národních zdrojů (MMR, Magistrát Hl. m. Prahy apod.).

5.6. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

První výzva k předkládání žádosti o podporu se v tomto programu očekává ve druhém čtvrtletí roku 2004.

V rámci technické pomoci bude možné financovat informační akce, příslušné propagační materiály a poradenství pro předkladatele žádosti.

5.7. Iniciativa Společenství Interreg IIIA

Podmínkou pro vyhlášení výzvy je schválení programového dokumentu Evropskou komisí. Existuje možnost, že by bylo možné první návrhy projektů projednávat počátkem roku 2004.

Prostředky z technické pomoci mohou být využity na hodnocení iniciativy, monitorování a publikování. Je určitá pravděpodobnost, že některou z činností budou zabezpečovat NNO. Dosud nebyla diskutována otázka hodnotících kritérií pro výběr projektů. V případě Phare CBC již některá tato kritéria navržena byla, jsou však obecná. Zatím se neuvažuje o nějaké formě zvýhodnění NNO oproti jiným žadatelům.

Odpovědnost za program ponese Společný platební orgán (v případě česko-polského programu MF, Odbor Národního fondu). Partnerem tohoto orgánu bude tzv. podplatební orgán - Odbor Národního fondu MF. Tento orgán povede interně své finanční systémy a přehledy a bude je zasílat Společnému platebnímu orgánu do sousední země, který údaje sumarizuje za oba státy a předá je Evropské komisi. Platební jednotka, zřízená na MMR, poskytne finanční prostředky Konečnému příjemci podpory.

5.8. Iniciativa Společenství EQUAL-CIP

U Iniciativy Společenství EQUAL-CIP se očekává první vyhlášení tendrů v posledním čtvrtletí roku 2004.

V rámci technické pomoci bude možné financovat informační akce, příslušné propagační materiály a poradenství pro předkladatele žádosti.

6. Složení monitorovacích výborů

6.1. Společný regionální operační program

Monitorovací výbor zahrne i zástupce NNO, působící v oblastech udržitelného rozvoje a rovných příležitostí. Ustavení monitorovacího výboru lze předpokládat v prvním čtvrtletí roku 2004.

Na základě žádosti ministra pro místní rozvoj doporučil předseda Rady vlády pro NNO do tohoto monitorovacího výboru PhDr. Oldřicha Čepelku z občanského sdružení

Omega Liberec, a jako náhradníky Tomáše Růžičku z Nadace Partnerství, Brno, a RNDr. Yvonnu Gaillyovou ze ZO ČOSP Veronica v Brně jako zástupce NNO.

6.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Ustavení monitorovacího výboru k tomuto operačnímu programu se předpokládá již koncem roku 2003, neboť k jeho povinnostem patří mimo jiné schválení výběrových kritérií a programového dodatku. NNO v něm budou zastoupeny, ale počet členů ještě není stanoven.

Na základě žádosti ministra práce a sociálních věcí doporučil předseda Rady vlády pro NNO do tohoto monitorovacího výboru Hanu Vlčkovou z občanského sdružení SKOK, Praha, a jako náhradníky RNDr. Jiřího Kulicha ze Střediska ekologické výchovy a etiky Rýchory, Horní Maršov, a Mgr. Pavla Činčeru ze Brontosauřího ekocentra Zelený klub, Praha, jako zástupce NNO.

6.3. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

NNO budou v monitorovacím výboru zastoupeny jedním zástupcem a jedním náhradníkem. O jejich jmenování požádal ministr zemědělství předsedu Rady vlády pro NNO. První zasedání monitorovacího výboru se předpokládá na podzim roku 2003.

Na základě žádosti ministra zemědělství doporučil předseda Rady vlády pro NNO do tohoto monitorovacího výboru Mgr. Petra Pelcla z Centra pro komunitní práci - Západní Čechy, Plzeň, a jako náhradníky Ing. Ivo Šaška z obecně prospěšné společnosti Úhlava, Klatovy, a Ing. Jiřího Urbana z PRO-BIO, Svaz ekologických zemědělců, Šumperk, jako zástupce NNO.

6.4. Operační program Infrastruktura

Přesná struktura monitorovacího výboru nebyla ještě stanovena. Členy výboru jmenuje ministr životního prostředí při uplatnění principu partnerství. S jejich jmenováním se počítá ve druhé polovině roku 2003.

Jako zástupce NNO do monitorovacího výboru doporučil předseda Rady vlády pro NNO Mgr. Pavla Černoouse z Ateliéru pro životní prostředí, Praha, a jako náhradníky PaedDr. Jiřího Rotha ze STUŽe, Chomutov, a RNDr. Ivanu Bursíkovu z AGORA Central Europe, Praha, jako zástupce NNO.

6.5. Jednotný programový dokument pro Cíl 2 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

Monitorovací výbor bude ustaven podle nařízení ES 1260/1999 do tří měsíců po rozhodnutí o čerpání příspěvku. Bude mít cca 20 členů a při jejich výběru bude uplatněn princip partnerství. Počítá se se zástupcem (nebo zástupci) pražských NNO, vybraných v rámci Hl. m. Prahy.

6.6. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu soudržnosti Hl. m. Praha

Také monitorovací výbor k tomuto programu předpokládá řídicí orgán ustavit do konce roku 2003. NNO budou mezi jeho členy zastoupeny. Počítá se se zástupcem (nebo zástupci) pražských NNO, vybraných v rámci Hl. m. Prahy.

6.7. Iniciativa Společenství Interreg IIIA

Předpokládá se, že složení monitorovacích výborů bude zrcadlové ke složení těchto výborů na partnerských stranách. V současné době má saská, bavorská a rakouská strana v monitorovacích výborech zastoupeny sociální i hospodářské partnery. S touto skladbou členů se počítá i na české straně.

6.8. Iniciativa Společenství EQUAL-CIP

V případě této iniciativy předpokládá řídicí orgán ustavit monitorovací výbor v prvním čtvrtletí roku 2004. NNO budou v tomto orgánu zastoupeny.

C. Příklady aktivit NNO v oblasti přípravy neziskového sektoru na vstup do EU¹²

Nadace VIA

Na posilování připravenosti českého neziskového sektoru na vstup do EU se Nadace VIA podílí v rámci programu „Trust pro občanskou společnost ve střední a východní Evropě (CEE Trust)“, který v ČR administruje jako regionální partner CEE Trustu. V rámci programu CEE Trustu, který má dohromady 11 komponent, se dva z nich věnují přímo záležitostem, které souvisejí se vstupem ČR (a tedy i neziskového sektoru) do EU. Jedná se o program „Příprava českých neziskových organizací na vstup do EU“, který realizuje Nadace rozvoje občanské společnosti (podrobnější informace o programu viz dále v části věnované NROS) a o program „Neziskové organizace na cestě do EU – Podpora modelových komunitních a regionálních projektů“, který administruje Nadace Open Society Fund Praha (podrobnější informace o programu viz dále v části věnované Nadaci OSF Praha).

Kromě těchto programů se Nadace VIA v rámci CEE Trustu zabývá problematikou vstupu českých neziskových organizací do EU též nepřímo. Dva grantové a asistenční komponenty nazvané „Posílení regionálních nadací“ si kladou za cíl posílit organizační, fundraisingovou a regrantovací kapacitu regionálních nadací tak, aby se mimo jiné staly profesionálním partnerem evropských institucí a veřejné správy a mohly kvalifikovaně přerozdělovat zdroje na místní a regionální úrovni.

Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS)

- **Phare 2001, priorita B „Rozvoj demokracie na místní, regionální a národní úrovni“**

V rámci tohoto programu podpořila NROS celkem 11 projektů v celkové výši 0,6 mil. EUR. Zmíněné projekty jsou realizovány v letech 2002 – 2003. Aktivity těchto projektů jsou zaměřeny na zapojení NNO do přípravného procesu a struktur strukturálních fondů EU, na vytváření možností pro NNO stát se potenciálním příjemcem pomoci z těchto fondů a na přípravu NNO na čerpání financí ze strukturálních fondů. Dále se jedná o školící aktivity o možnostech strukturálních fondů, o regionální a strukturální politice EU a o prioritách operačních programů, zlepšení komunikace a spolupráce mezi novými regiony a místními a regionálními NNO (např. posilování partnerství mezi NNO, místními úřady a podnikateli s ohledem na budoucí distribuci strukturálních fondů EU).

---

¹² Jde pouze o příklady mnohých aktivit NNO v této oblasti. Tyto iniciativy jsou však jedny z nejvýznamnějších a sekretariát Rady vlády pro NNO je zpracoval z podkladů uvedených organizací.

- **Evropská brána – Příprava českých neziskových organizací na vstup do EU**

V rámci programu Phare 2001 dále NROS pořádá celorepublikový cyklus krajských školení školitelů z řad NNO, který pro NROS zajišťuje společnost Prospectus. Školení jsou součástí projektu NROS „Evropská brána – Příprava českých neziskových organizací na vstup do EU“. Zúčastní se jich 210 vybraných zástupců NNO ze všech krajů ČR, u kterých je největší předpoklad pro další předávání získaných zkušeností potenciálním zájemcům z řad NNO.

V rámci programu Phare 2002, priorita B „Školení a filantropie“, podpriorita 2 „Zlepšit přípravu zapojení NNO do strukturálních fondů a zlepšit povědomí o strukturálních fondech“ podpořila NROS dva projekty v celkové výši 0,45 mil. EUR. Tato priorita financuje školící programy a semináře o využívání strukturálních fondů EU a o regionální a strukturální politice EU.

NROS je navržena českou stranou jako zprostředkující subjekt v implementační struktuře pro Operační program Rozvoj lidských zdrojů a v Jednotném programovém dokumentu pro Cíl 3 regionu soudržnosti NUTS II Praha jako správce globálního grantu za předpokladu, že připravovaná novela zákona č. 218/2000 Sb. (rozpočtová pravidla), zohlední soukromoprávní nadace jako možné příjemce finančních prostředků ze státního rozpočtu a tím budou moci být také Konečnými příjemci finanční pomoci z EU.

Nadace Partnerství

Programy Nadace Partnerství, jejichž cílem je zvýšit připravenost NNO na úkoly a možnosti, vyplývající ze vstupu ČR do EU:

- **Zelené stezky (Greenways)**

Zelené stezky jsou trasy, komunikace nebo přírodní koridory, využívané v souladu s jejich ekologickou funkcí a potenciálem pro sport, turistiku a rekreaci. Přinášejí užitek v oblasti ochrany přírody a kulturního dědictví, zlepšují možnosti pro dopravu, rekreaci a turistiku, jsou výzvou k zdravějšímu životnímu stylu a udržitelnému využívání místních zdrojů. Zelené stezky vedou občany, zastupitele, úřady a podnikatele ke společnému plánování a zlepšování života v jejich obci a komunitě. Program je realizován od roku 1998 a je určen pro občanská sdružení, města, obce a drobné podnikatele. Jedná se o asistenční a grantový program, jehož prostřednictvím nadace poskytuje pomoc a podporu organizacím a projektům přispívajícím k udržitelnému rozvoji podél stezek a přírodních koridorů.

- **Život pro venkov**

Společný program konsorcia nadací Environmental Partnership for Central Europe a German Marshall Fund. Program shromažďuje praktické zkušenosti z realizace projektů trvalé udržitelnosti z 12 venkovských mikroregionů ve střední Evropě a z 6 mikroregionů v nových spolkových zemích v SRN. Modelové projekty zahrnují čtyři oblasti: udržitelné zemědělství, udržitelný turismus, úspory energie a obnovitelné zdroje energie. Program je realizován v letech 2001 – 2003 a je určen pro občanská sdružení, obce, mikroregiony a drobné podnikatele. Cílem je mobilizovat místní zdroje a investice pro modelové projekty, vedoucí k trvale udržitelnému rozvoji regionu.

- **Energetické alternativy**

Posláním programu je především podpora projektů zaměřených na úspory energie a využívání obnovitelných zdrojů energie, v rámci kterých je dosahováno snižování emisí CO₂. Zvláštní pozornost je věnována projektům, které mají kromě úspory energie také význam demonstrační nebo výchovný, případně se jedná o projekty usnadňující získání informací zájemcům o získání úsporných zařízení a zařízení obnovitelných zdrojů energie. Program je realizován od roku 1998.

- **Centrum modelových ekologických projektů pro venkov, Hostětín**

Společný projekt Nadace Partnerství, ZO ČSOP Veronica (Ekologický institut), Nadace Veronica, Tradice Bílých Karpat, místní samosprávy obce Hostětín a ZO ČSOP Hostětín. Centrum se má stát nástrojem dalšího rozvoje pilotních projektů a rovněž podpory jejich rozšiřování a opakování. Rozdíl od klasického školicího střediska je v tom, že obec a její okolí vytváří ideální laboratoř pro ekologickou výchovu, vzdělávání a osvětu v oblasti trvale udržitelného venkovského rozvoje.

Obecně prospěšná společnost Partnerství

Obecně prospěšná společnost Partnerství byla založena v roce 2001 Nadací Partnerství za účelem poskytování a zprostředkování informací a služeb pro trvale udržitelný rozvoj komunit, obcí a jejich partnerů z neziskového a podnikatelského sektoru, státní správy, případně pro sdružení těchto partnerů. Hlavní oblasti činnosti o.p.s. Partnerství jsou: rozvoj kapacity a spolupráce v neziskovém sektoru, rozvoj obcí, měst a regionů, podpora spolupráce státních, občanských a podnikatelských subjektů, ochrana životního prostředí, krajiny a kulturního dědictví, strategické plánování regionálního rozvoje, podpora podnikání

v souladu s udržitelným využíváním místních zdrojů, aplikovaný výzkum v oblasti ekonomických, sociálních a přírodních věd, rozvoj lidských zdrojů.

Nadace Open Society Fund Praha (OSF)

Nadace OSF Praha v současné době realizuje dva programy, jejichž přímým cílem je zvýšení připravenosti NNO na úkoly a možnosti, vyplývající ze vstupu do EU. Jsou to programy „Neziskové organizace na cestě do Evropské unie“ a „Podpora institucionálního rozvoje romských neziskových organizací“.

- **Neziskové organizace na cestě do Evropské unie**

Cílem programu je poskytnout vybraným organizacím, jež jsou nositeli modelových projektů komunitního nebo mikroregionálního charakteru, všestrannou pomoc tak, aby se mohly ucházet se svými projekty o finanční prostředky fondů EU. Zkušenosti z těchto modelových projektů budou zveřejněny a propagovány pro využití ostatními neziskovými organizacemi. Program je realizován v době od listopadu 2002 do května 2005. Cílovou skupinu tvoří nevládní neziskové organizace komunitního a regionálního typu, příspěvkové organizace typu muzeí a galerií, knihoven a informačních center regionálního typu. Do programu bylo zařazeno celkem 16 subjektů. Vybrané skupině neziskových organizací bude poskytnuta strukturovaná asistence podle individuálně stanoveného plánu tak, aby organizace byly schopny předložit svůj projekt do příslušného fondu EU. Součástí asistenčního procesu bude vyhodnocení připravenosti projektů pro výběrová řízení fondů EU (po prvním roce programu), na jehož základě bude dále specifikována forma a rozsah asistence ze strany Nadace OSF Praha.

- **Podpora institucionálního rozvoje romských neziskových organizací**

Cílem programu je profesionalizovat vybrané romské organizace a poskytnout všestrannou pomoc při realizaci projektů, které by měly tyto organizace připravovat podle standardů EU. Jedná se o pilotní program, který probíhá ve dvou tříletých cyklech, v každém cyklu se programu účastní 8 organizací. První cyklus tříletého programu byl zahájen v roce 2002, druhý v roce 2003. Program je určen vyspělým romským organizacím, které musely splnit přísná kritéria výběru. Vybraným organizacím bude poskytována cílená asistence zaměřená na posílení jejich profesionální úrovně, schopnosti zapojit se do komunitního rozvoje dané lokality, zejména na jejich spolupráci s místními úřady a organizacemi, vytváření jejich trvalého partnerství a schopnosti účinně se ucházet o fondy EU. Tohoto bude dosahováno prostřednictvím různých typů školení, konzultací, mentoringu, evaluace a také finanční pomoci na realizaci konkrétního projektu.

D. Závěr

Z výše uvedených tvrzení (jak samotných NNO, tak některých řídicích orgánů) vyplývá, že řada NNO v ČR je svými dovednostmi připravena zúčastnit se realizace politik EU: pro NNO není nezvyklé budování různých partnerství při realizaci projektů, používají projektový způsob myšlení a projektový způsob práce. S ohledem na zvláštní podmínky jejich činnosti jsou proto mnohdy lépe připraveny na využívání strukturálních fondů, které takové dovednosti vyžadují, než jiné subjekty. Některá ministerstva konstatují (např. MPSV), že jako silnou stránku vidí velkou iniciativu a aktivitu ze strany NNO, které se snaží získávat informace a šířit je mezi svými organizacemi mnohem aktivněji než ostatní potenciální skupiny žadatelů. Na druhé straně jsou NNO kapitálově i profesním zázemím velmi slabé a to bude jejich možnosti zúčastnit se na využívání podpory EU limitovat.

Účast NNO na implementaci a využívání strukturálních fondů lze pro potřeby této zprávy rozdělit na dvě oblasti. První z nich je možnost NNO zapojit se svými projekty do přímého využívání finanční pomoci EU a druhou je možnost zúčastnit se vedle ostatních partnerů na procesu implementace evropských politik a monitorování využívání finanční pomoci EU. V první oblasti je v současné době rozhodující, jak bude vypadat řešení dvou problémů: jednak povinnosti Konečného příjemce (event. příjemce pomoci) kofinancovat projekty, podpořené strukturálními fondy, a především reálná existence možnosti (resp. nemožnosti) zálohového financování projektů NNO, přijatých k podpoře ze strukturálních fondů.

NNO, zastoupené ve Výboru Rady pro NNO pro spolupráci s EU, doporučují vytvoření specifických nástrojů, umožňujících tomuto typu subjektů účastnit se využívání strukturálních fondů. Na druhé straně řídicí orgány (a konečně i předpisy EU) vylučují vytvoření zvláštních podmínek pro jakýkoli typ subjektů. Členové Výboru Rady pro NNO pro spolupráci s EU, zastupující NNO, navrhují některé mechanismy (především pro využívání Evropského sociálního fondu), které by tomuto typu subjektů pomohly dosáhnout na pomoc z EU a které by přitom nebyly modelovány jen pro NNO. Jde například o vytvoření takových mechanismů na úrovni řídicích orgánů, které by umožnily využít pro kofinancování projektů, předkládaných zejména NNO, stávající státní fondy (jako např. Státní fond životního prostředí a Státní fond dopravní infrastruktury v Operačním programu Infrastruktura). Dále navrhují, aby řídicí orgány podpořily vznik takových grantových schémat krajů, které se budou podobat projektům u těch opatření operačních programů, kde lze předpokládat účast NNO (nebo dalších kapitálově slabých subjektů) a přitom naopak nelze očekávat, že tyto subjekty budou Konečnými příjemci pomoci. Takové grantové schéma by mohlo zahrnovat:

- asistenci poskytovanou řídicím orgánem (případně zprostředkujícím orgánem) krajům a případně i dalším subjektům při přípravě projektů – grantových schémat (např. vzorový manuál grantových podmínek takového grantového schématu),
- přípravu "Komunitních fondů měst a krajů" jako projektů pro strukturální fondy (např. opatření 3.2 SROP, případně 2.1 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů)¹³,
- přípravu grantových programů / výběrových řízení úřadů práce, které vypisují jako určení Koneční příjemci v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů - lze předpokládat, že NNO se účastní takto vypsáných grantových programů a budou realizovat v gesci úřadů práce rekvalifikační programy pro vyloučené sociální skupiny,
- podporu řídicích orgánů, věnovaná partnerství obcí, měst a krajů s NNO např. prostřednictvím vhodně zvolených kritérií pro výběr projektů, která by zohledňovala taková partnerství v projektech předkládaných obcemi, městy nebo kraji, kde se NNO přímo a aktivně podílejí na realizaci projektu.

Některé výše uvedené návrhy jsou spíše inspirací pro řídicí orgány pro další programovací období. Jako účelný se však jeví poslední návrh, který byl zapracován do návrhu usnesení vlády k této zprávě.

Druhou oblastí účasti NNO na politikách EU je možnost zúčastnit se vedle ostatních partnerů na procesu implementace evropských politik a využívání jejich finanční pomoci. Spolupráce řídicích orgánů se zástupci NNO se v této oblasti stále zintenzivňuje. Je však třeba zdůraznit, že řídicí orgány považují za základní překážku takové spolupráce obtížnost nalezení vhodného člověka z neziskového sektoru, který by dokázal reprezentovat zájmy celého sektoru, nikoliv pouze jedné organizace. Některá ministerstva (MPSV, MMR) by považovala za velmi vhodné, aby NNO vytvořily celostátní struktury neziskového sektoru. Především z tohoto důvodu využily některé řídicí orgány (MPSV, MZe, MMR, MPO) iniciativy pracovní skupiny NNO a regionální rozvoj a požádaly předsedu Rady vlády pro NNO o jmenování zástupce / zástupců neziskového sektoru. Rada vlády pro NNO na svém zasedání dne 8. července 2003 schválila kritéria výběru takových kandidátů a sledovala přítom, aby navržené lidé byli z neziskového sektoru, měli předchozí zkušenost s procesy

---

¹³ Obdoba Key Fund ze Skotska nebo programu „Local Social Capital“ pilotně testovaného v některých členských zemích EU (např. Velká Británie, Irsko, Rakousko, Španělsko, Německo, Francie). K programu Local Social Capital viz např. The Potential of Local Social Capital in The Struggle against Social Exclusion; Report produced by Brian Harvey, Social researcher for European Anti-Poverty Network, Brussels, 2003; www.eapn.org

integrace ČR do EU a dokázali v monitorovacím výboru zastupovat příslušnou oblast činnosti NNO a neziskový sektor jako celek. Úkol navrhnout zástupce NNO do monitorovacích výborů podle těchto kritérií delegovala na svůj Výbor pro spolupráci s EU. Ten výběr provedl a předseda Rady vlády pro NNO jej akceptoval. Dne 4. září 2003 svým dopisem doporučil příslušným řídicím orgánům jména zástupců NNO, uvedená v této zprávě.

NNO jsou důležitou součástí společnosti, nutnou k dosažení demokracie a vytváření a posilování práv a individuality občanů. Jsou organickou součástí společenského dialogu a sladování zájmů ve společnosti. Díky historickému vývoji se NNO nemohly v ČR přirozeně rozvíjet tak jako neziskový sektor v členských zemích EU a kontinuálně budovat partnerské vazby s veřejnou správou a podnikatelským sektorem. Proto NNO zatím stále potřebují "pomocnou ruku" veřejné správy, než získají dostatečnou vlastní sílu a naučí se samostatně využívat možností v rámci politik EU. Za těchto okolností mohou být významnými aktéry v procesu evropské integrace kultur, občanů a jednotlivce.